

HALI VE KİLİMLER DF, KIZ MOTİFLERİ

Yusuf DURUL

Öğretmen

Anadolu halı ve kilimlerinin dokunuşundaki zarafet, boyalarının uzun ömürlülüğü, sağlamlığından mada kompozisyon ve motif zenginliği He de beğenilip sevilmektedir. Bu milli sanatımızın kökü çok eski bir geleneğin temsidir. Halı ve kilimciliğin en güzel örneklerini Yörük, Türkmen ve Avşar

Star dokumaları teşkil eder. Köylü el sanatlarının en mahir, aynı zamanda muhafazakar sanatçılarıdır. Anadolu, Star dokumaları karakterini bozmadan devam ettirmelerindeki birkaç amiller:

- 1 - Ticari gaye ile dokunmamaları,
- 2 - Renklendirmede nebati boya ve mahalli renklerin kullanılmasında,
- 3 - Aşiret, oba ve ailede kullanılan motiflerin özelliği,
- 4 - Ham madde olan yününün dokuma hususiyetlerine göre iplik haline getirilmesi ile dokuma inceliği sağlanarak temin edilmektedir.

Türkmen, Yörük ve Avşar star dokumalarında halı ve kilimde plan ve motif görenek halinde devam etmekle beraber, sanatçı bu çerçeve içinde yenilik aramaktadır. Ancak aşiretin özel işaretleri (İm) ile uğurlu veya uğursuz adedilen motifleri yerine göre kullanmasına bilhassa dikkat edilir. Avşarlar kilimlerde motifleri adeta konuşurdu. Yanyana kullandıkları hayvan, bitkisel, insan ve geometrik şekillerle halı veya kilime manevi bir değer verirler. Yörük ve Türkmenlerde de bu böyledir.

Yörük, Türkmen ve Avşar dokumalarında (ufak farklarda) uğurlu adedilen (kız) motifleri vardır. (Çini mürekkebi krdki).

Emirdağı, Muşluca aşireti kilimlerinde tespit ettiğim (Elihelinde) motif bilhassa cihaz kilimlerinde orta zeminde ara motif olarak kullanılmaktadır. Emirdağı Suvermez köyünde bu motifin güç dokunuşundan ötürü (A-mankız) adı verilmektedir.

Sivrihisar, Günyüzü ve Holanta köyü dokumaları arasında (Kara döşeme) adı ile anılan kilimin (Renkli Planj) orta zemini elibelinde kız motif ile tezy'in edilmiştir. Bu kilim her evde bulunduğu gibi, bilhassa gelin cihazı olarak kullanılmaktadır.

Hatay, Aımanus ve Amik ovası Türkmen dokumalarında elibelinde motif görülmekte aynı adla uğur ve saadet işareti olarak kullanılmaktadır.

• Avşar dokumalarında kız motif daha bariz insan şeklini almıştır. Gömülgen (Pazarören köyü) de elibeVnde motifine seleser adı verilmiştir.

Eskişehir Yörük dokumalarında (Kahküllü kızlar) motif ile sanatçı, sanat ifadesinin güzel örneğini vermiştir. Yörtüklerde de uğur ve saadet işareti olarak kullanılmaktadır. (Elibelinde -A) motif, çuval ve bulgurluk rabir edilen dokumalarda bereket işareti olarak kullanılmaktadır.

Niğde Yörük dokumalarında Elibelinde - Çiftbelli kız motif. uğur ve saadet işareti olarak sayılır.

Elibelinde motifinin halıya taföik şeklini Sındırgı, Yağcı bedir halılarında tespit ettim. (Çatmalı Elibelinde) motif saadet, uğur işareti olarak kullanılmaktadır.

